

Social Cohesion and Development

Vol 11, No 1 (2016)

Ανδρέας Φερώνας Ο Εξευρωπαϊσμός της Κοινωνικής Πολιτικής. Θεωρητικό πλαίσιο, μεθοδολογικά προβλήματα και η ελληνική εμπειρία, Αθήνα: Διόνικος, 2013

Νίκος Κουραχάνης

doi: [10.12681/scad.10858](https://doi.org/10.12681/scad.10858)

Copyright © 2016, Νίκος Κουραχάνης

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

To cite this article:

Κουραχάνης Ν. (2016). Ανδρέας Φερώνας Ο Εξευρωπαϊσμός της Κοινωνικής Πολιτικής. Θεωρητικό πλαίσιο, μεθοδολογικά προβλήματα και η ελληνική εμπειρία, Αθήνα: Διόνικος, 2013. *Social Cohesion and Development*, 11(1), 90–91. <https://doi.org/10.12681/scad.10858>

Ανδρέας Φερώνας

Ο Εξευρωπαϊσμός της Κοινωνικής Πολιτικής. Θεωρητικό πλαίσιο, μεθοδολογικά προβλήματα και η ελληνική εμπειρία,

Αθήνα: Διόνικος, 2013

Το βιβλίο του Ανδρέα Φερώνα *Ο Εξευρωπαϊσμός της Κοινωνικής Πολιτικής* (2013) έρχεται να καλύψει ένα σημαντικό κενό στην ελληνική βιβλιογραφία. Ο συγγραφέας, αν και διαθέτει ένα κοινωνιολογικό υπόβαθρο ανάλυσης, σε αυτή τη μελέτη υιοθετεί μια προσέγγιση με έντονες επιρροές από τα πεδία της Πολιτικής Επιστήμης και των Ευρωπαϊκών Σπουδών. Πρόκειται για μια πολυσύνθετη προσέγγιση, η οποία είναι ασμένως συμβατή με τον διεπιστημονικό χαρακτήρα της Κοινωνικής Πολιτικής.

Σκοπός του βιβλίου είναι η διερεύνηση της εφαρμογής της Ανοικτής Μεθόδου Συντονισμού (ΑΜΣ) στην Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη (ΕΣΚΕ), ως ήπιου εργαλείου διακυβέρνησης στις αντίστοιχες εγχώριες πολιτικές. Κεντρικό ρόλο στη μελέτη διαδραματίζει ευρύτερα η έννοια του Εξευρωπαϊσμού (Europeanization). Έννοια η οποία απασχόλησε έντονα την τελευταία δεκαετία όσους επιστήμονες ασχολούνται με το ζήτημα της ευρωπαϊκής ενοποίησης. Όπως επισημαίνει ο συγγραφέας: «Σε γενικές γραμμές ο όρος χρησιμοποιείται για να υποδηλώσει την επιρροή των ευρωπαϊκών θεσμών και διαδικασιών σε κάποιους τομείς ή και στο σύνολο του εθνικού πολιτικού συστήματος» (σελ. 27).

Η επίδραση του εξευρωπαϊσμού έχει μελετηθεί από ποικίλα πρίσματα (π.χ. η επίδραση του στις κυβερνητικές και γραφειοκρατικές δομές, η επιρροή του στις εγχώριες πολιτικές διαδικασίες ή σε μια σειρά από τομείς της δημόσιας πολιτικής, στους τρόπους λειτουργίας και λήψης αποφάσεων, στην υιοθέτηση και εφαρμογή του κοινοτικού κεκτημένου, κ.α.), κάτι τέτοιο όμως δεν έχει συμβεί εμπειριστωμένα στην κοινωνική πολιτική. Όπως επισημαίνει ο συγγραφέας, παρότι ο σχετικός εγχώριος επιστημονικός διάλογος παρουσίασε μια αυξητική τάση την τελευταία δεκαετία (ιδιαίτερα σε ζητήματα του ελληνικού συστήματος κοινωνικής προστασίας συνολικά, είτε σε επιμέρους τομείς όπως το συνταξιοδοτικό ή όπως η απασχόληση και ο κοινωνικός διάλογος ή, ακόμη, στα θέματα της μετανάστευσης και του φύλου), κάτι τέτοιο δεν φαίνεται να συμβαίνει στο πεδίο των πολιτικών κοινωνικής ένταξης. Γεγονός που προσδίδει σε αυτή την συμβολή μια επιπρόσθετη αξία.

Ο κεντρικός προβληματισμός που απασχολεί τον συγγραφέα σχετίζεται με την επίδραση του εξευρωπαϊσμού στις εγχώριες πολιτικές διαδικασίες, τους θεσμούς και τις παρεμβάσεις της κοινωνικής πολιτικής. Κάτι που το εξετάζει μέσα από το παράδειγμα των πολιτικών κοινωνικής ένταξης. Το βιβλίο χωρίζεται σε τρία μέρη τα οποία ακολουθούν μια κλιμακωτή λογική εμβάθυνσης. Στο πρώτο μέρος περιγράφεται το θεωρητικό και μεθοδολογικό πλαίσιο της μελέτης. Το δεύτερο μέρος καταπιάνεται με την 'από τα κάτω' (bottom up) πτυχή του εξευρωπαϊσμού και το τρίτο ασχολείται με την 'εκ των άνω' (top down) διάσταση του αντίστοιχα.

Αναλυτικότερα, το πρώτο μέρος αποτελεί το θεωρητικό επιστέγασμα εντός του οποίου θα αναπτυχθούν οι ειδικότερες εμπειρικές εφαρμογές στα δύο επόμενα μέρη που ακολουθούν. Απαρτίζεται από δύο κεφάλαια, τα οποία περιέχουν την παρουσίαση του θεωρητικού πλαισίου του Εξευρωπαϊσμού. Στο πρώτο κεφάλαιο επιχειρείται η εννοιολογική αποσαφήνιση του, διακρίνοντας τον από παρεμφερείς όρους και ορισμούς. Παράλληλα, γίνεται η θεμελιώδης διάκριση των εκ των άνω και από τα κάτω πολιτικών διαδικασιών, οι οποίες θα κυριαρχήσουν στα δύο επόμενα μέρη

του βιβλίου. Σκιαγραφούνται ακόμη οι μορφές επίδρασης του εξευρωπαϊσμού και οι κυριότεροι μηχανισμοί του. Στο δεύτερο κεφάλαιο διεξάγεται επισκόπηση των βασικότερων ερμηνευτικών προσεγγίσεων του εξευρωπαϊσμού.

Το δεύτερο μέρος του βιβλίου συνθέτουν τρία κεφάλαια, τα οποία εμβαθύνουν στη διάσταση των από τα κάτω διαδικασιών του Εξευρωπαϊσμού. Ο συγγραφέας εξετάζει το πλαίσιο της διαμόρφωσης των Ευρωπαϊκών θεσμών με μελέτη περίπτωσης την ανάδυση και εφαρμογή της ΑΜΣ στο πεδίο της κοινωνικής ένταξης. Με κριτήριο την χρονολογική ταξινόμηση το τρίτο κεφάλαιο αναφέρεται στην παρουσίαση των σχετικών ενεργειών που σημειώθηκαν μέχρι το 2000. Το τέταρτο κεφάλαιο, επεξεργάζεται και αναφέρεται στην υλοποίηση της ΕΣΚΕ στη Στρατηγική της Λισαβόνας (2000-2010). Τέλος, το πέμπτο κεφάλαιο προβληματίζεται γύρω από τους στόχους και το περιεχόμενο των πολιτικών για την κοινωνική ένταξη στο πλαίσιο της τρέχουσας Στρατηγικής «Ευρώπη 2020».

Το τρίτο μέρος αυτής της εργασίας διαθέτει επίσης τρία κεφάλαια τα οποία καταπιάνονται με την εκ των άνω εκδοχή του Εξευρωπαϊσμού, εξετάζοντας την επίδραση της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις εθνικές πολιτικές κοινωνικής ένταξης των κρατών μελών. Για τον σκοπό αυτό στο έκτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στα μεθοδολογικά προβλήματα με τα οποία συνυφαίνονται τα 'ήπια εργαλεία διακυβέρνησης' στην εφαρμογή των πολιτικών μέσα από το παράδειγμα της κοινωνικής ένταξης. Τα κεφάλαια επτά και οκτώ είναι αφιερωμένα στην ελληνική εμπειρία. Ασχολούνται με την επίδραση της ΑΜΣ στις ελληνικές πολιτικές κοινωνικής ένταξης την περίοδο 2000-2010, καθώς και κατά την περίοδο των Μνημονίων αντίστοιχα.

Αναμφίβολα, το βιβλίο του Ανδρέα Φερώνα ανοίγει ένα νέο κεφάλαιο στην ελληνική βιβλιογραφία του περί εξευρωπαϊσμού διαλόγου. Συνεισφέρει ενημερωτικά και διεισδυτικά στη σφαίρα των προκλήσεων, των επιδράσεων και των ιδιαιτεροτήτων του σε έναν τομέα που δεν έχει μελετηθεί επαρκώς. Αν θα μπορούσε να διατυπωθεί μια κριτική επισήμανση σε αυτή την ενδιαφέρουσα μελέτη, αυτή θα ήταν η εξής: ο γενικός τίτλος που φέρει ενδεχομένως δημιουργεί προσδοκίες, πέρα από την παρουσίαση της κάθετης αλληλεπίδρασης μεταξύ ΕΕ και Κρατών Μελών στο πλαίσιο της διαδικασίας Εξευρωπαϊσμού, και για μια οριζόντια συγκριτική ανάλυση του σε διαφορετικούς τομείς κοινωνικής πολιτικής. Σε αντίθεση με αυτό, αντικείμενο της εργασίας είναι αποκλειστικά οι πολιτικές κοινωνικής ένταξης. Σε κάθε περίπτωση, η προσπάθεια αυτή επιφέρει ένα αξιόλογο αποτέλεσμα και μια ποιοτική προσθήκη στο ελλειμματικό βιβλιογραφικό απόθεμα της Κοινωνικής Πολιτικής στην Ελλάδα.

Νίκος Κουραχάνης,
Πάντειο Πανεπιστήμιο